

Horváth Ignác

1851—1911

Személyével, valamint könyvtárosi és bibliográfusi munkásságával nem sokat foglalkozott a magyar szakirodalom, pedig tagja volt annak a könyvtáros-nemzedéknek, amely a *Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárának* — a jelenlegi *Országos Széchényi Könyvtárnak* — korszerűsítését a múlt század negyedik negyedében keresztülvitte, mint bibliográfus pedig olyan sorozatot indított el és olyan szakkönyveket adott ki, melyek új fejezetet nyitottak a magyar könyvészet történetében. „Csak” könyvtáros volt és „csak” bibliográfus, nem kalandozott el idegen szakterületekre, de szakmai felkészültségével, lankadatlan szorgalmával olyan feladatokat látott el és olyan problémákat oldott meg, amelyek nem látványosak ugyan, de a könyvtár zökkenésmentes működéséhez nélkülözhetetlenek.

Tatabányán született, 1851. január 21-én. Iskoláit Magyaróvárott, majd a bencések pannonhalmi iskolájában végezte; innen került az esztergomi szemináriumba. Az egyházi rendből azonban hamarosan kilépett, és különböző munkaterületeken dolgozott. Először a Kincstári Jogügyi Igazgatóságon hivatalnokoskodott, majd a budapesti *Egyetemi Könyvtárban* helyezkedett el. Innen 1876. szeptemberben a *Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárába* került napidíjas gyakoronokként; ettől fogva az ország első könyvtára volt a munkahelye egészen haláláig.

Az ország első könyvtárában ébredt rá arra, hogy eddigi tanulmányai nem elegendők munkájának maradéktalan elvégzéséhez. Beiratkozott tehát a budapesti tudományegyetem bölcsészeti karára is, ahol 1881-ben szerzett diplomát. A könyvtárba a Széchényi család ajánlására 1882. május 27-én nevezték ki múzeumi segédként. Felettései nagyra becsülték szakmai felkészültségét, valamint fáradhatatlan, lelkiismeretes munkáját, és elismerésük sem maradt ei: 1886-ban segédőrré, 1898-ban őrré, 1910-ben pedig igazgató őrré léptették elő.

Könyvtári tevékenységének mindvégig a nyomtatványtár adott munkateret. 1898-ban vezetője lett a kötelezpéldányok nyilvántartó irodájának, melynek jelentősége a nyomdai kötelezpéldányok be-
küldéséről szóló 1897:XXLI. törvénycikk

1898. február 1-ével történt életbeléptetésével igen megnőtt. Az iroda, amely a havonta beérkező hírlap- és a negyedévenként érkező nyomtatványküldeményeket átvette és feldolgozta, a múzeum földszintjén működött; megnövekedett feladatainak elvégzésére a könyvtár tisztviselői létszámát a költségvetési törvény alapján egy fővel növelték. A munka megindításához és hatékony végzéséhez szükség volt a magyarországi nyomdák törzskönyvének felfektetésére; ez Horváth vezetésével el is készült, és 171 fővárosi és 561 vidéki nyomdát vett nyilvántartásba. A nyomdák azonban nehezen nyeltek le a „keserű pirulát”, s már 1898 végén kiderült, hogy a nyilvántartott 732 nyomdából 276 nem tett eleget a törvényben előírt kötelezettségének. Ennek ellenére már az első évben 1548 volt a beérkezett nyomtatványcsomagok száma, s az iroda 2437 postai küldeményt továbbított, amelyből 689 reklamáció volt. *Horváth Ignác* munkatársaival együtt mindent megtett, hogy a nyomdák törvényes kötelezettségük teljesítésére szorítsa, és ennek érdekében minden rendelkezésre álló eszközt (bibliográfiai, a folyóiratokban és a hírlapokban megjelent könyvrecenziók stb.) felhasznált. A nyomdák lassanként meg is szokták a rendet, egyre kevesebb nyomda ellen kellett a törvény szerinti bírságolási eljárást lefolytatni. A könyv- és folyóirattermés állandó növekedése azonban az iroda és Horváth Ignác tevékenységét majdnem teljes egészében lekötötte.

A könyvtárak életében az állományrevízió egyike a legmunkaigényesebb és legfárasztóbb, de legszükségesebb munkáknak. Mivel a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában az 1875-ben befejezett rendezés óta a teljes állományban nem, csak bizonyos szakcsoportokban végeztek revíziót, az intézet vezetősége elrendelte az ötévenkénti állományellenőrzést. Az első 1900-ban zajlott le, s vezetését *Horváth Ignácra* bízta, aki azt külső erők bevonásával 49 munkanap alatt bonnyolította le. A revízió befejezése után külön jelentésben foglalta össze tapasztalatait és javaslatait. (Jellemzésül: Az 1900. évi revízió mindössze 1888 kötetnyi hiányt állapított meg, amely az állománynak csak 1,07 százaléka volt.) Ő ve-

zette az 1905-ben — a könyvtár teljes személyzetének igénybevételével lefolytatott — és az 1910-ben megtartott általános revíziót is, az utóbbiról azonban időközben bekövetkezett tragikus halála miatt már nem készíthette el jelentését.

Szaktudását saját könyvtára mellett más intézmények is igénybe vették. Így 1894-ben a *késmárki evangélikus líceum* nagy múltú és gazdag állományú könyvtárát rendezte. 1891-ben pedig többek közreműködésével szerepet vállalt az *Országos Magyar Gazdasági Egyesület* könyvtárának rendezésében. (E könyvtár kétkötetes katalógusa 1892-ben és 1895-ben látott napvilágot.) Végül 1889-ben egyedül, rendezte és katalogizálta az Igazságügyi Minisztérium szakkönyvtárát, amely az Országgyűlési Könyvtár mellett egyike volt hazánk legnagyobb jogi szakkönyvtárainak.

Horváth Ignác bibliográfiai munkái nagyrészt a Nemzeti Múzeum könyvtárának állományához fűződnek. Könyvészeti dolgozatai közül több a *Magyar Könyvszemle*ben jelent meg sorozatosan, vagy annak mellékleteként látott napvilágot. Említést érdemel ezek közül a *Magyar könyvszet 1881—1891* (a *Magyar Könyvszemle* mellékleteként), amely Petrik Géza vonatkozó ciklikus kötetének megjelenéséig valóban házagpótló volt; a *Hazai hírlapirodalom* 1901 és 1909 közötti jegyzékében a folyóiratok összeállítása (ugyancsak a *Magyar Könyvszemle*ben), valamint az 1904-ben haláláig ugyanott közölt *A magyarországi bibliográfiai irodalom c. összeállítás. A külföldi irodalom magyar vonatkozású termékei* című, ugyancsak hungarológiai jelentőségű bibliográfiájából csak két év anyagát (1892 és 1893) adta közre.

Szakirodalmi munkái közül *A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának ősnym-*

tatványai c. bibliográfiája a legjelentősebb. Nem ez volt ugyan az első hazai ősnymtatvány-bibliográfia (megelőzte *Pribely Ferenc* 1840-ben megjelent, az esztergomi székesegyházi könyvtár inkunabulumait bemutató munkája, valamint *Hellebrant Árpád* 1886-ban megjelent, az MTA Könyvtárának ősnymtatványait leíró könyve), de korszerű címléírásai még sokáig példaképül szolgáltak. A munka először a *Magyar Könyvszemle* 1892/93 — 1894. évi folyamaiban, több folytatásban látott napvilágot; könyv alakban pedig a múzeumi könyvtár nyomtatott katalógusainak első köteteként jelent meg (Bp. 1895., Hornyánszky ny. VIII, 285 l.). A könyvtár ősnymtatvány-gyűjteményének gyarapodását Horváth Ignác a *Magyar Könyvszemle*ben tette közzé 1900-ban. 1904-ben hozzákezdett a könyvtár nyomtatott katalógusainak sorában tervezett harmadik kötet előkészítő munkálataihoz is. Ez a könyvtár állományában meglévő, 1711 előtt megjelent magyar nyelvű könyvek (RMK. I.) leíró jegyzéke lett volna. A munka a könyvtár igazgatói jelentése szerint 1908-ban elkészült ugyan, de nem jelent meg soha; a nyomtatott katalógusok harmadik köteteként *Gulyás Pál* Aldina-jegyzéke látott napvilágot. Nem szabad azonban megfeledkeznünk a *A budapesti kir. m. tudománygyűjtemény bölcsészeti karának bibliográfiája* (1896) című, ötödfélszáz oldalas munkájáról sem, amely az intézeti bibliográfiák egyik korai előfutára.

Kisebb könyvtártörténeti és könyvészeti tanulmányainak a *Magyar Könyvszemle* adott helyet. Itt jelentek meg a *Négy hazai könyvrajstrom 1471, 1520 és 1522-ből* (1883), az *Erdélyi országgyűlési törvénycikkek a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában* (1895), a *Magyar országgyűlési törvénycikkek a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában* (1896), valamint a *Revisnyei Reviczky Ferenc könyvtára 1742-ből* című, nagyobb lélegzetű írásai, és itt olvashatók a *Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához* közölt adalékai (1890., 1891., 1895., 1898., 1899, 1911., 1912., 1914.), valamint két könyvismertetése (*Die Incunabeln der Kön. Universitäts-Bibliothek zu Bonn*; Kudora Károly: *Jogi könyvtár 1867—1910*) is. A *Századokban* 1900-tól *Történelmi repertórium* címmel publikált értékes bibliográfiát, az *Adressbuch der öst. ung. Monarchie* kiadványban (Wien, 1900) pedig a *MNM. Széchenyi Országos Könyvtárát* ismertette.

Munkás életének 1911. augusztus 17-én tragikus körülmények között vetett véget a halál.

Galambos Ferenc

